

سرشناسه

حاج ابوالقاسم ، محمد ، ۱۳۵۴

Hajj Abu al Qasim , Mohammad

عنوان و نام پدیدآور

درسنامه حفظ قرآن کریم سطح ۲ : تحلیل چرایی ، چگونگی و اصول

کلاس داری حفظ قرآن کریم / محمد حاج ابوالقاسم ، سیدمصطفی حسینی

علی قاسمی؛ تهیه و تنظیم مؤسسه فرهنگی قرآن و عترت نورالثقلین .

قم: آیه نور ، ۱۳۹۶ .

مشخصات نشر

مشخصات ظاهری

۲۴۰ ص .

شابک

۹۷۸-۶۰۰-۸۱۱۴-۳۵-۲ :

فیپا :

وضعیت فهرست نویسی

قرآن -- حفظ -- راهنمای آموزشی

موضوع

Qur'an -- Memorizing -- Study and teaching

موضوع:

شناسه افزوده : حسینی ، سیدمصطفی ، ۱۳۶۱-

شناسه افزوده : قاسمی ، علی ، ۱۳۶۰-

شناسه افزوده : Qasemi , Ali

شناسه افزوده : مؤسسه فرهنگی قرآن و عترت نورالثقلین

۱۳۹۵ د ۴۳ ح / ۸ / BPA۸۰

بندی کنگره

۲۹۷/۱۵۱ :

رده بندی دیویی

۴۵۸۶۵۰۳ :

شماره کتابشناسی ملی

مرکز نشر آیه نور

درسنامه حفظ قرآن کریم (سطح ۲)

تحلیل چرایی، چگونگی و اصول کلاس داری حفظ قرآن کریم

تهیه و تنظیم: مؤسسه فرهنگی قرآن و عترت نورالثقلین

کارگروه علمی: استاد شهریار پرهیزکار، حجج اسلام: استاد محمد رضا شهیدی پور، سید ابوالفضل

حکیمی و مؤلفان

کارگروه تألیف: حجج اسلام دکتر محمد حاج ابوالقاسم، سید مصطفی حسینی، علی قاسمی

ویرایش محتوایی و تنظیم نهایی: حجت الاسلام علی قاسمی

ویرایش ادبی: حجت الاسلام محمد رضا اسلانی

مقابله و بازبینی: حجج اسلام علی مقنی نصرآبادی، حسین رحیمی، مرتضی ایمان محقق

صفحه آرایی: سید قاسم سیدیان

ناشر: آیه نور

نوبت چاپ: دوازدهم / اول این ناشر ۱۳۹۶

شمارگان: ۳۰۰۰ نسخه

قیمت: ۱۰/۰۰۰ تومان

قم، خیابان شهداء (صفاییه)، کوچه ۲۴، نیش فرعی سوم، ساختمان نورالثقلین

تلفن تماس: ۰۲۵-۳۷۸۳۹۴۷۴

پایگاه اینترنتی: www.shop.salamquran.ir

حق چاپ برای مؤسسه نورالثقلین محفوظ است.

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: شرکت چاپ و انتشارات

۱۵	مقدمه‌ی استاد شهریار پرهیزگار
۱۸	مقدمه‌ی ناشر
۲۳	بخش یکم: چرا قرآن را حفظ کنیم
۲۴	فصل یکم: جایگاه حفظ قرآن کریم در آیات قرآن
۲۴	یکم: وَأَذْكُرُكَ مَا إِيَّانِي فِي بُيُوتِكُنَّ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ وَالْحَمْدُ
۲۵	دوم: وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَكِّرٍ
۲۶	سوم: بَلْ هُوَ آيَاتُ بَاطِلٍ فِي بُيُوتِكُنَّ لَا تَعْلَمُونَ أُولَئِكَ أُولُوا الْأَلْبَابِ
۲۸	فصل دوم: جایگاه حفظ قرآن کریم در روایات معصومان
۲۸	دسته‌ی یکم: توصیه نسبت به حفظ قرآن
۲۹	دسته‌ی دوم: ترغیب به حفظ قرآن به طریق بیان امتیازات معنوی
۲۹	درجه‌ی حافظ قرآن در بهشت
۲۹	همنشینی حافظ قرآن با انبیاء
۲۹	دسته‌ی سوم: ترغیب به حفظ قرآن به طریق بیان امتیازات اجتماعی
۲۹	اولویت حافظ قرآن در مناصب اجتماعی در عصر نبوی
۳۰	شریف‌ترین امت
۳۱	توصیه به اکرام حافظان قرآن
۳۱	بیان تأثیرات مثبت حفظ قرآن بر جامعه
۳۱	دسته‌ی چهارم: ترغیب از طریق بیان فواید و برکات حفظ قرآن
۳۱	بهره‌مندی از عقل
۳۱	مصونیت از بلا
۳۱	آموزش گناهان
۳۲	سرشناسی و مهتری در بهشت
۳۲	حق شفاعت
۳۲	دسته‌ی پنجم: تشویق‌های مادی برای حفظ قرآن
۳۲	دسته‌ی ششم: توصیه‌های ویژه به حافظان
۳۲	تشویق به مرور کردن آیات
۳۳	آموزش برخی دعاها برای فراموش نکردن قرآن
۳۴	توصیه‌های اخلاقی ویژه به حافظان قرآن
۳۵	رهنمودهایی درباره‌ی تقویت حافظه

۳۶	الف) رعایت بهداشت
۳۷	ب) تغذیه ی سالم
۳۷	ج) تقویت روان
۳۸	د) ورزش حافظه
۳۹	فصل سوم: حفظ قرآن از دیدگاه علماء
۳۹	شهید اول
۴۰	شهید ثانی
۴۰	سید بن طاووس
۴۰	صاحب جواهر
۴۱	آیت الله العظمی بروجردی
۴۱	آیت الله العظمی بهجت
۴۲	علامه شهید مطهری
۴۲	آیت الله العظمی مکارم شیرازی
۴۳	آیت الله العظمی صاحب گلپایگانی
۴۳	آیت الله العظمی سبحانی
۴۳	آیت الله معرفت
۴۴	آیت الله حسن زاده آملی
۴۴	آیت الله العظمی امام خامنه ای
۴۷	نتیجه گیری
۴۸	فصل چهارم: پاسخ به چند پرسش
۴۸	یکم: دلیل تأکید معصومان علیهم السلام بر حفظ قرآن
۴۸	الف) جلوگیری از مهجوریت قرآن کریم
۴۸	ب) بهره مندی مسلمانان از اثرات تربیتی انس با قرآن
۴۹	ج) مصونیت قرآن از تحریف
۴۹	د) مصونیت جامعه ی اسلامی از خطر انحرافات فکری و اخلاقی
۵۰	دوم: فضیلت قرائت از روی مصحف
۵۲	سوم: عقوبت فراموشی آیات
۵۴	چهارم: عقوبت عمل نکردن به قرآن
۵۶	پنجم: حافظان بی عمل
۵۶	ششم: توسعه ی صنعت چاپ و ضرورت حفظ
۵۸	هفتم: اولویت پرداختن به مفاهیم
۶۰	فصل پنجم: برخی فواید حفظ قرآن کریم
۶۰	یکم: توفیق تدبر

۶۰	دوم: تسلط بر دستورالعمل هدایت و بندگی
۶۱	سوم: عشق به محبوب
۶۱	چهارم: توفیق عمل
۶۲	پنجم: افتخارآفرینی برای تشیع
۶۲	ششم: پاسخگویی به شبهات
۶۵	بخش دوم: چگونه قرآن را حفظ کنیم
۶۶	فصل یکم: مقدمات حفظ قرآن کریم
۶۶	یکم: نیت و انگیزه
۶۸	دوم: اراده و همت والا
۶۸	سوم: نظم
۶۸	چهارم: دعا و توسل
۶۹	پنجم: ایجاد فراغت و فرصت کافی و مناسب
۶۹	ششم: انتخاب هم بحث و همراه
۷۰	هفتم: انتخاب استاد و راهنما
۷۰	هشتم: انتخاب مصحف مناسب حفظ
۷۰	۱. رسم الخط مصحف
۷۱	۲. ساده بودن
۷۱	۳. رنگ مناسب زمینه‌ی صفحه
۷۱	۴. قطع و اندازه‌ی مناسب
۷۲	۵. مصحف ترجمه‌دار آری یا خیر؟
۷۲	نهم: انتخاب ترجمه‌ی مناسب
۷۲	دهم: انتخاب تلاوت ترتیل مناسب
۷۳	ویژگی‌های ترتیل مناسب
۷۳	۱. اتقان در فصاحت و تجوید
۷۳	۲. رعایت مواضع صحیح وقف و ابتدا
۷۴	۳. تنوع و زیبایی نغمات
۷۴	۴. برخورداری از سرعت مناسب
۷۵	فصل دوم: علوم و مهارت‌های مورد نیاز
۷۵	یکم: قرائت صحیح و روان
۷۶	دوم: تجوید
۷۷	سوم: صرف و نحو
۷۸	چهارم: ترجمه و مفاهیم آیات
۷۹	پنجم: آشنایی با اصول و روش‌های حفظ قرآن

۸۰	فصل سوم: شرایط آغازین
۸۰	سن مناسب برای شروع حفظ
۸۰	حفظ کل قرآن در سنین کودکی آری یا خیر؟
۸۲	حفظ قرآن در دوران جنینی!!!
۸۳	بهترین سنین
۸۳	مدت زمان حفظ کل
۸۶	زمان مناسب برای حفظ
۸۶	الف) انتخاب بهترین زمان برای حفظ
۸۷	ب) ثابت بودن زمان حفظ
۸۷	ج) آرامش و سکوت در زمان حفظ
۸۷	مکان مناسب برای حفظ
۸۷	الف) استفاده از مکان‌های مناسب
۸۷	ب) ثابت بودن مکان حفظ
۸۸	ج) سادگی مکان
۸۹	فصل چهارم: آشنایی با گونه‌های روش‌های حفظ قرآن
۸۹	آشنایی با گونه‌های حفظ قرآن
۸۹	یکم: حفظ ترتیبی
۹۰	دوم: حفظ موضوعی
۹۰	سوم: حفظ سوره‌های منتخب
۹۱	آشنایی با شیوه‌های رایج حفظ قرآن
۹۱	یکم: حفظ از طریق شنیدن زیاد آیات
۹۲	دوم: حفظ از طریق تلقین مری
۹۲	سوم: حفظ از طریق کتابت
۹۲	چهارم: حفظ از طریق خواندن و تکرار زیاد از روی مصحف
۹۳	الف) سطر محوری
۹۳	ب) محتوا محوری
۱۰۱	فصل پنجم: روش حفظ آیات جدید
۱۰۱	مراحل هشت‌گانه‌ی حفظ
۱۰۱	مرحله‌ی یکم: ترجمه و درک معنا
۱۰۲	مرحله‌ی دوم: گوش دادن تلاوت الگو
۱۰۲	مرحله‌ی سوم: خواندن
۱۰۲	مرحله‌ی چهارم: تقطیع و تکرار

۱۰۳	مرحله‌ی پنجم: پیوند محفوظات
۱۰۳	الف) برقراری پیوند میان جملات هر آیه
۱۰۴	ب) برقراری پیوند میان تمام آیات
۱۰۴	مرحله‌ی ششم: تحکیم و تکمیل حفظ
۱۰۵	مرحله‌ی هفتم: نوشتن آیات از حفظ
۱۰۶	مرحله‌ی هشتم: تکرار و مرور محفوظات برای ماندگار نمودن آن
۱۰۷	راه‌های بهسازی حافظه هنگام حفظ آیات جدید
۱۰۷	یکم: دسته‌بندی مناسب محفوظات
۱۰۸	دوم: تمرکز بر آیات و دقت نظر
۱۰۸	سوم: تقطیع مناسب
۱۰۹	چهارم: ارتباط دادن آیات به خاطرات شخصی
۱۰۹	پنجم: استفاده از تداعی‌های جسمی
۱۱۰	ششم: استراحت دادن به ذهن پس از حفظ
۱۱۰	هفتم: تمرینات تکمیلی پس از حفظ آیات
۱۱۰	مراحل حفظ برای خردسالان
۱۱۱	توصیه‌های مهم به والدین در خصوص حفظ خردسالان
۱۱۵	فصل ششم: روش حفظ شماره‌ی آیات
۱۱۵	فواید حفظ شماره‌ی آیات
۱۱۵	یکم: استحکام و تسلط بیشتر بر محفوظات
۱۱۵	دوم: سرعت انتقال و دسترسی به محفوظات
۱۱۶	آسیب‌های احتمالی حفظ شماره‌ی آیات
۱۱۶	یکم: وابستگی به شماره
۱۱۶	دوم: حفظ نامطلوب شماره
۱۱۶	سوم: نداشتن روئیه‌ی یکسان
۱۱۶	چهارم: افراط در حفظ آمار و ارقام
۱۱۷	روش حفظ شماره‌ی آیات
۱۱۹	فصل هفتم: روش مرور محفوظات
۱۲۰	اصول کارآمدی و اثر بخشی مرورها
۱۲۰	یکم: نظم و استمرار
۱۲۰	دوم: مرور از حفظ
۱۲۱	سوم: تلاوت محفوظات از روی مصحف
۱۲۱	چهارم: توجه به معانی آیات

۱۲۲	پنجم: توجه به نام سوره
۱۲۲	ششم: توجه به شماره‌ی آیات
۱۲۲	هفتم: مدیریت رفع خطاها
۱۲۳	هشتم: اولویت‌بندی محفوظات در مرور
۱۲۴	نهم: کنترل خیال هنگام مرور
۱۲۴	دهم: مرور یا پرده صوتی پایین
۱۲۵	یازدهم: تجسم تصویر آیات
۱۲۵	دوازدهم: تمرکز هنگام مرور
۱۲۵	سیزدهم: مرور با محوریت سوره
۱۲۵	چهاردهم: استراحت ذهنی
۱۲۶	پانزدهم: مرور آهنگین یا ساده
۱۲۶	شانزدهم: سرعت صوت هنگام مرور
۱۲۷	هفدهم: تقدیم ثواب تلاوت به فرمان و اولیاء
۱۲۷	هجدهم: رعایت آداب تلاوت
۱۲۷	گونه‌های مرور محفوظات
۱۲۸	یکم: مباحثه
۱۲۸	دوم: مرور انفرادی
۱۲۹	سوم: استفاده از ترتیل استادان برجسته
۱۳۰	چهارم: مرور ذهنی
۱۳۰	پنجم: چشم خوانی
۱۳۱	ششم: کتابت
۱۳۱	مقدار مرور آیات
۱۳۱	الف) آیات روز گذشته
۱۳۱	ب) محفوظات جدید
۱۳۲	ج) محفوظات گذشته
۱۳۲	میزان مرور در طرح پنج ساله و شش ساله
۱۳۲	میزان مرور در طرح سه ساله و چهار ساله
۱۳۲	میزان مرور در طرح دو ساله
۱۳۲	میزان مرور در طرح یک ساله
۱۳۴	فصل هشتم: روش تسلط بر آیات مشابه
۱۳۴	یکم: انجام دقیق وظایف از حفظ جدید تا مرحله‌ی ماندگار شدن محفوظات
۱۳۵	دوم: تکرار زیاد

۱۳۵	سوم: دقت در تفاوت
۱۳۶	چهارم: بهره‌گیری از تجربه‌ی استادان حفظ
۱۳۶	پنجم: بهره از دانش صرف و نحو
۱۳۷	ششم: رمز گردانی
۱۳۷	۱. رمز گردانی محتوایی
۱۳۹	۲. رمز گردانی بصری
۱۴۰	۳. رمز گردانی صوتی
۱۴۰	۴. رمز گردانی از الفاظ آیه
۱۴۱	۵. رمز گردانی از منطق مجموعه‌سازی
۱۴۱	۶. رمز گردانی با توجه به وقف و ابتدا
۱۴۳	فصل نهم: عوامل تقویت تمرکز حواس
۱۴۳	یکم: تقویت انگیزه
۱۴۳	دوم: آمادگی جسمی و روانی
۱۴۴	سوم: زمان و مکان مناسب
۱۴۴	چهارم: نظم و انضباط در کار
۱۴۴	پنجم: محیط اجتماعی مناسب
۱۴۵	۱. جلسات حفظ و قرائت
۱۴۵	۲. مسابقات قرآن
۱۴۵	۳. خانواده‌ی قرآنی
۱۴۶	۴. فضای فرهنگی کشور
۱۴۶	تمریناتی برای تمرکز حواس
۱۴۶	یکم: شمارش کلمات
۱۴۶	دوم: خواندن بدون ترتیب
۱۴۶	سوم: عکس برداری از صفحه
۱۴۷	چهارم: یادآوری تصویر ذهنی
۱۴۷	پنجم: تخلیه‌ی ذهنی
۱۴۷	ششم: مرور ذهنی
۱۴۸	فصل دهم: روش مباحثه‌ی محفوظات
۱۴۸	فواید مباحثه
۱۴۹	شیوه‌های مباحثه
۱۴۹	یکم: آیه به آیه
۱۵۰	دوم: صفحه به صفحه

۱۵۰	سوم: دو صفحه به دو صفحه
۱۵۱	چهارم: مقطع به مقطع
۱۵۱	پنجم: تکمیلی
۱۵۱	ششم: زمانی
۱۵۱	هفتم: مسابقه‌ای
۱۵۲	مهارت‌ها و آداب مباحثه
۱۵۲	یکم: برنامه‌ریزی صحیح
۱۵۲	دوم: رقابت در مباحثه
۱۵۳	سوم: آمادگی قبل از مباحثه
۱۵۳	چهارم: پرسش و پاسخ
۱۵۳	پنجم: ثبت مباحثه‌ی مباحثه
۱۵۳	ششم: توجه به آداب دعوت
۱۵۴	هفتم: مراعات حال و سبب
۱۵۵	فصل یازدهم: روش‌های سازش محفوظات
۱۵۶	اقدامات آغازین برای بازسازی
۱۵۶	یکم: شناسایی
۱۵۷	دوم: برنامه‌ریزی و اجرا
۱۵۷	شیوه‌ی بازسازی محفوظات
۱۵۷	مرحله‌ی یکم: تقطیع و تکرار
۱۵۸	مرحله‌ی دوم: پیوند محفوظات
۱۵۸	مرحله‌ی سوم: تحکیم و تکمیل حفظ
۱۵۸	مرحله‌ی چهارم: تکرار محفوظات
۱۵۸	یادسپاری چند نکته
۱۶۰	فصل دوازدهم: روش تحکیم و تثبیت محفوظات
۱۶۱	راه کارهای تثبیت
۱۶۱	یکم: گذشت زمان
۱۶۱	دوم: تکرار محفوظات
۱۶۱	سوم: تدریس حفظ
۱۶۱	چهارم: خواندن سوره‌ها در زمان‌های سفارش شده
۱۶۲	پنجم: خواندن قرآن در نماز
۱۶۲	ششم: بهره‌گیری از آیات قرآن در گفتار و نوشتار
۱۶۴	هفتم: مرور آیات به تناسب شرایط

۱۶۴	هشتم: تأمل و تدبیر در آیات
۱۶۵	نهم: فعالیت در عرصه‌ی پژوهش و تفسیر قرآن
۱۶۶	فصل سیزدهم: بررسی روش حفظ و مرور در دیگر کشورها
۱۶۶	سوریه
۱۶۷	الجزایر
۱۶۸	لیبی
۱۶۸	مصر
۱۶۹	عمان
۱۶۹	سودان
۱۷۰	تونس
۱۷۱	ترکیه
۱۷۲	تحلیل روش‌های یاد دهنده
۱۷۲	کتابت، تلقین یا تکرار
۱۷۲	مدت زمان حفظ
۱۷۳	پیشرفت انفرادی یا جمعی
۱۷۳	استماع ترتیل
۱۷۳	مصحف یکسان
۱۷۴	مرور محفوظات
۱۷۵	فصل چهاردهم: مهارت‌های شرکت در مسابقات قرآن
۱۷۵	هدف از شرکت در مسابقات قرآن
۱۷۵	یکم: رونق بخشیدن به فعالیت‌های قرآنی
۱۷۵	دوم: تسلط بر محفوظات
۱۷۶	سوم: دفاع از کیان مکتب اهل بیت علیهم‌السلام
۱۷۶	مهم‌ترین مسابقات حفظ قرآن
۱۷۷	چگونه احتمال موفقیت در مسابقات را بالا ببریم
۱۷۹	شیوه‌ی داوری مسابقات حفظ
۱۷۹	یکم: حسن حفظ
۱۸۰	دوم: تجوید
۱۸۰	سوم: صوت و لحن
۱۸۱	چهارم: وقف و ابتدا
۱۸۷	بخش سوم: روش کلاس‌داری و تدریس حفظ قرآن کریم
۱۸۸	فصل یکم: آشنایی با ویژگی‌های مربی توانمند حفظ قرآن

۱۸۹	یکم: بهره‌مندی از حفظ قرآن کریم
۱۹۰	دوم: آشنایی با مبانی حفظ قرآن کریم
۱۹۰	سوم: تسلط بر اصول حفظ قرآن کریم
۱۹۰	چهارم: توانایی برنامه‌ریزی و مدیریت حفظ شاگردان
۱۹۱	پنجم: حسن استماع و دقت در تذکر اشکالات شاگردان
۱۹۱	ششم: تسلط بر اصول و فنون عمومی کلاس‌داری و تدریس
۱۹۲	هفتم: تسلط بر اصول و فنون اختصاصی کلاس‌داری و تدریس حفظ قرآن
۱۹۲	هشتم: آشنایی با اصول تعلیم و تربیت اسلامی
۱۹۲	نهم: تسلط بر تجوید نظری و عملی
۱۹۳	دهم: بهره‌مندی از تلاوت نیکو و ترتیل زیبا
۱۹۳	یازدهم: آشنایی با مقف و ابتدا
۱۹۴	دوازدهم: آشنایی با ترجمه و تفسیر
۱۹۵	سیزدهم: داشتن ابتکارات به‌ویژه در زمینه‌ی مهارت‌های یاد شده
۱۹۶	فصل دوم: آشنایی با اصول عمومی کلاس‌داری
۱۹۶	الف) آشنایی با ویژگی‌های شخصی مربی موفق
۱۹۷	ب) آشنایی با وظایف و بایدهای مربی در کلاس
۱۹۹	ج) آشنایی با نقاط ضعف و نبایدهای مربی در کلاس
۲۰۲	فصل سوم: آشنایی با اصول و فنون اختصاصی کلاس‌داری و تدریس حفظ قرآن کریم
۲۰۲	آشنایی با روند کلی آموزش حفظ در کشور
۲۰۲	آشنایی با بخش‌های مهم کلاس حفظ در دوره‌های بلندمدت
۲۰۳	۱. ارزیابی و پرسش محفوظات
۲۰۳	الف) پرسش از حفظ روزانه
۲۰۳	ب) پرسش از یک درس قبل
۲۰۳	ج) پرسش از محفوظات جدید
۲۰۳	د) پرسش از محفوظات گذشته
۲۰۴	۲. پرسش از ترجمه و مفاهیم
۲۰۴	۳. پرسش‌هایی برای تقویت محفوظات
۲۰۴	۴. فعالیت‌های تکمیلی
۲۰۴	۵. مرحله‌ی پایانی کلاس
۲۰۵	زمان‌بندی کلاس حفظ در دوره‌های بلندمدت
۲۰۶	آشنایی با بخش‌های مهم کلاس حفظ در دوره‌های کوتاه مدت
۲۰۶	الف) بخش‌های مشترک با دوره‌های بلندمدت

۲۰۶	ب) مباحثه‌ی محفوظات
۲۰۶	ج) کلاس ترجمه و تفسیر
۲۰۶	د) کلاس‌های حفظ حضوری
۲۰۷	دوره‌های آزمایشی و توان سنجی در آغاز
۲۰۸	اصول برنامه‌ریزی برای مرور محفوظات
۲۰۸	یکم: توجه به هدف از مرور
۲۰۸	الف) مرور برای حفظ وضعیت و کیفیت موجود
۲۰۸	ب) مرور برای ارتقاء کیفیت محفوظات و تسلط کامل
۲۰۹	دوم: توجه به میزان مرور روزانه
۲۰۹	سوم: توجه به مرور محفوظات جدید
۲۰۹	چهارم: توجه به بازه‌ی زمانی مناسب برای یک دور مرور
۲۰۹	پنجم: مرور بیشتر اجزاء جدید
۲۱۰	ششم: سرعت بالاتر نیازمند مرور بیشتر
۲۱۰	میزان مرور در طرح پنج ساله و شش ساله
۲۱۰	میزان مرور در طرح سه ساله و چهار ساله
۲۱۰	میزان مرور در طرح دو ساله
۲۱۱	میزان مرور در طرح یک ساله
۲۱۱	میزان مرور پس از اتمام حفظ
۲۱۱	هفتم: عدم غفلت از مرور کل محفوظات
۲۱۱	هشتم: انتخاب الگوی مناسب برای مرور
۲۱۲	توصیه‌های مهم در اداره‌ی کلاس حفظ
۲۱۲	یکم: فرهنگ‌سازی برای اهتمام شاگردان به کیفیت حفظ جدید
۲۱۲	دوم: تلاوت استاد در ابتدای کلاس
۲۱۳	سوم: همخوانی در ابتدای کلاس
۲۱۳	چهارم: تلاوت حفظ جدید توسط همه‌ی شاگردان
۲۱۳	پنجم: تلاوت پیوسته‌ی حفظ جدید
۲۱۳	ششم: توجه به ارتباط صفحات
۲۱۴	هفتم: انکاء شاگردان بر حافظه
۲۱۴	هشتم: انتخاب نفرات آغازین
۲۱۴	نهم: تمرکز شاگردان در زمان تلاوت دوستان خود
۲۱۵	دهم: تشویق پس از تلاوت
۲۱۵	یازدهم: فرهنگ‌سازی برای اهتمام شاگردان به محفوظات جدید

- دوازدهم: فرهنگ‌سازی برای اهتمام شاگردان به محفوظات گذشته
- سیزدهم: پرسش از کل محفوظات
- چهاردهم: ریشه‌یابی اشکالات هنگام پرسش
- پانزدهم: تأکید بر ارائه‌ی محفوظات به استاد
- شانزدهم: ایجاد فضای مناسب برای پرسش
- هفدهم: ثبت سابقه‌ی هر فرد در پرسش محفوظات
- هجدهم: استفاده از شیوه‌های متنوع در پرسش
- نوزدهم: رعایت نحوه‌ی صحیح پرسش
- بیستم: آشنایی با عوامل فراموشی حافظه‌ی بلند مدت
- الف) شامل تئوری و پویایی ذهن
- ب) علل سرکوبی
- ج) فراموشی ساده
- بیست و یکم: اداره‌ی فصول و باب‌ها در کلاس
- بیست و دوم: ارائه‌ی راه‌های مناسب به حفاظ
- بیست و سوم: ثبت امتیازات
- بیست و چهارم: هماهنگی مربی با نظام آموزش
- بیست و پنجم: اهتمام به حفظ شماره‌ی آیات
- بیست و ششم: انگیزه بخشی
- بیست و هفتم: سطح انتظارات استاد از کلاس
- بیست و هشتم: برنامه‌ریزی برای تقویت محفوظات
- بیست و نهم: پرسش از کیفیت انجام تکلیف‌ها
- سی‌ام: انجام مباحثه در کلاس
- سی و یکم: تذکرات مهم در پایان کلاس
- سی و دوم: استفاده از دفترچه‌ی تکالیف حفظ
- خلاصه‌ی مهم‌ترین وظایف استاد حفظ
- سخن پایانی: توصیه‌هایی به مسئولان**
- اهمیت و ضرورت توسعه‌ی فرهنگ حفظ قرآن
- موانع و محدودیت‌های توسعه‌ی فرهنگ حفظ قرآن
- راه کارهای پیشنهادی در حوزه‌ی آموزش
- راه کارهای پیشنهادی در حوزه‌ی تبلیغ و ترویج
- راه کارهای پیشنهادی در حوزه‌ی مدیریتی کشور
- فهرست منابع

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله و سلام علی عبادہ الذین اصطفی خیر خلقه محمد و آلہ الطاہرین المعصومین علیہم السلام
 قبل از انقلاب مرد حدود سال ۱۳۵۵، دوازده ساله بودم که همزمان با یادگیری فنون تلاوت
 به تشویق والدین، محترم حفظ قرآن هم به فعالیت‌هایم اضافه شد. می‌توان گفت در آن زمان
 مقوله‌ای به نام حفظ قرآن به سبکی که الآن شاهد آن هستیم وجود خارجی نداشت؛ الاً احتمالاً
 موارد بسیار نادری آن هم به سبب خواندن قدیمی و نه همراه با ضوابط تلاوت. استاد حفظ
 نداشتیم و اغلب با روش آزمون سعی بر خطا پیش می‌رفتیم و به مشکلاتی نیز برمی‌خوردم. در آن
 وقت شاید تنها قاری قرآنی که حافظ هم بود بنده بودم که از برکات فوق‌العاده‌ی حفظ در آن
 دوران هر چه بگویم به یقین کم گفته‌ام.

یادم هست که در سال ۱۳۶۴ پس از بخش تلاوت ترتیل کل قرآن از رادیو - که به سبکی
 نو تلاوت کردم و به فضل خدا مورد استقبال فراوان مردم عزیزم واقع شد - با سیلی از نامه‌ها و
 تماس‌ها روبرو شدم که حاکی از آن بود که تلاوت ترتیل قرآن سبک گویا برای اولین بار
 به گوش‌شان خورده بود و جالب می‌نمود. البته در خلال این تماس‌ها علاوه بر ترتیل، از حفظ
 قرآن نیز سخن زیاد به میان می‌آمد و حاکی از ارتباط تنگاتنگ تلاوت ترتیل با ضابطه و قاعده
 با حفظ قرآن بود و بسیاری با همین تلاوت ترتیل مشغول حفظ قرآن نیز شدند؛ اینکه در سال
 ۱۳۶۶ در مسابقات بین‌المللی ایران، این حقیر و نیز مردم عزیز کشورمان برای نخستین بار مقام
 اول حفظ کل قرآن آن هم با کیفیتی خوب و با یک اجراء مطلوب و توأمان حفظ و تلاوت ترتیل
 را تجربه کردیم که بسیار به ذائقه‌ی مردم و به ویژه جوانان، شیرین آمد و بی‌تردید می‌توان گفت
 به اراده‌ی حق تعالی پس از این موفقیت قدرتمند که قبلاً سابقه نداشت به تدریج حرکت قابل
 ملاحظه و در واقع یک نهضت چشم‌گیر به سمت حفظ مرتل قرآن به جلوداری جوانان پرشور
 صورت گرفت که شاهد این مطلب، انبوه مراجعات خارج از انتظار و باور نکردنی مردم به این
 بنده‌ی کوچک حق تعالی در طلب حفظ قرآن و آشنایی با شیوه‌های آن بود که حکایات شیرین و

عجیب آن، خود کتابی مفصل می‌تواند باشد. در آن وقت به ذهنم رسید که آنچه در تجربه دارم به صورت جزوه‌ای در بیان فضیلت و چگونگی حفظ قرآن کریم به علاقه‌مندان این امر شریف عرضه کنم که در سال ۱۳۶۷ عملی شد.

به تدریج متوجه شدم که ذهن خلاق و جستجوگر جوانان عزیز و مؤمن، طالب بیش از این‌ها است. علاوه بر پرسش‌های جدید و متنوع در بحث روش حفظ، از این موضوع زیاد می‌پرسند که اساساً چه نیازی به حفظ قرآن است؟ وارد مراحل تازه‌ای شده بودیم و سؤال‌ها، فنی‌تر و پیچیده‌تر و راهبردی‌تر شده بود. مطالب زیادی در این خصوص جمع‌آوری کردم تا اینکه از حُسن اتفاق، با برادران فاضل از حوزه‌ی مبارکه‌ی علمیه‌ی قم برخورد کردم که همگی از حفاظ پرتجربه و نیز صاحبان اندیشه و خلاقیت فکری بالایی بودند و آنچه را که روزی آرزوی جمع‌آوری و عرضه‌ی آن را به جامعه‌ی مسلمانان و انس با قرآن کریم داشتم در حد و اندازه‌های ممتاز و بسیار قوی موجود دیدم و خدای بی‌همتای منان را بسیار شکر گفتم که این مهم، به این خوبی و جامعیت توسط این بزرگواران آماده شده است و آن همین کتاب ارزشمند و پربهایی است که خوانندگان ارجمند در پیش روی دارند.

اینکه اصولاً چرا قرآن را حفظ کنیم؟ اینکه اهمیت آن چقدر است؟ در فرهنگ ناب اسلامی چه سابقه‌ای دارد؟ و پاسخ به سؤالی در این زمینه، موضوع بسیار مهم و مطرحی بود که برادر عزیز و خوش‌سلیقه و حافظ ممتاز قرآن جناب حجت‌الاسلام والمسلمین جناب آقای سید مصطفی حسینی به زیبایی هر چه تمام‌تر از عهده‌ی آن برداشتم. حتماً موجب استفاده‌ی خود این بنده واقع شد که زحمات گران‌سنگ این بزرگوار در این مقبله، انصافاً مورد تقدیر و تمجید می‌باشد. و اما در باب چگونگی حفظ قرآن اگر چه قبلاً نوشته‌هایی ارائه شده بود، لیکن شکل جامع و فراگیر و منظم آن که دربرگیرنده‌ی برخی مطالبی است که قبلاً به تفصیل نیامده بود را به خوبی و اتقان نزد حافظ ممتاز بین‌المللی جناب حجت‌الاسلام والمسلمین جناب آیت‌الله محمد حاج ابوالقاسم یافتم که به خوبی و جامعیت و با زحمات فراوان ایشان به رشته‌ی تحریر رسیده بود و پاسخ‌گوی بسیاری از سؤالات در بیان روش حفظ و مرور و نیز ارائه‌دهنده‌ی نمونه برنامه‌ریزی‌های تجربه شده برای علاقه‌مندان به حفظ قرآن کریم است که قطعاً تلاش ایشان در این خصوص نزد خدای تعالی مأجور و مشکور خواهد بود. و نیز در بخش شیوه‌ی آموزش و کلاس داری حفظ از حافظ محترم قرآن و فاضل گرامی حجت‌الاسلام والمسلمین جناب آقای علی قاسمی که سالیان متمادی در برنامه‌ریزی برای آموزش حفظ قرآن فعالیت نموده‌اند و تجربیات خود و دیگر اساتید را در این مجموعه جمع‌آوری کرده‌اند و البته در تدوین نهایی و ویراستاری محتوایی این اثر

نیز سعی بلیغی داشتند، کمال امتنان را داریم. البته نمی‌توان نادیده گرفت حضور بسیار مؤثر و پرفایده‌ی استاد گران‌مایه و شهیر حضرت حجت‌الاسلام و المسلمین استاد محمدرضا شهیدی‌پور را که بسیار باعث برکت بود و نیز دقت نظرها و طرح به موقع برخی مطالب مهم از سوی حافظ ارجمند جناب حجت‌الاسلام والمسلمین جناب آقای سید ابوالفضل حکیمی کمک شایانی در تدوین این اثر نفیس بود و در نهایت این درسنامه‌ی جامع حفظ قرآن کریم را یک افتخار برای جامعه‌ی تشیع می‌دانم که ان شاء الله ماندنی خواهد بود و می‌تواند و بلکه باید در مجامع دانشگاهی و جוזوی تدریس شود.

از خداوند عز و جل برای همه‌ی عزیزانی که در هیأت علمی مؤسسه‌ی فعال و تأثیرگذار نورالثقلین (ع) قدس و در جوار کریمه‌ی فخیمه‌ی اهل بیت حضرت فاطمه‌ی معصومه - روحی فدا تربتها- این خدمت‌گزاری را به خوبی به انجام رساندند، آرزوی توفیقات روزافزون و انس و حشر با قرآن عترت را دارم.

کمترین خدمت قرآن کریم و عترت، شهریار پرهیزکار

۱۳۹۰/۶/۳۰

مقدمه‌ی ناشر

قرآن کریم معتبرترین منبع معارف الهی است که از جانب خدای سبحان بر پیامبر خاتم صلی الله علیه و آله نازل گشت. قرآنی که امروز پیش روی ماست بدون شک و بی کم و کاست، همان وحی الهی است که توسط امین وحی بر پیامبر رحمت صلی الله علیه و آله فرود آمد. رسالت این کتاب شریف، رهایی انسان از تاریکی‌های جهل و نادانی و رساندن او به نور معرفت و بندگی خداوند است.

﴿مَكْتُوبٌ أَرَانَهُ إِلَيْكَ لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِ رَبِّهِمْ

إِلَى صِرَاطٍ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ ۝﴾^۱

قرآن سراسر نور است. نوری آشکار و روشن. ﴿وَأَنزَلْنَا إِلَيْكُمْ نُورًا مُبِينًا ۝﴾ جای جای آن آکنده از پیام‌های روشن، هدایت و پند و موعظه است.

﴿هَذَا بَيَانٌ لِّلنَّاسِ وَهُدًى وَمَوْعِظَةٌ لِّلْمُتَّقِينَ ۝﴾^۲

برای آنان که راه خدا را در پیش گیرند و غایت و خمشوندی او را بجویند.

﴿يَهْدِي بِهِ اللَّهُ مَنِ اتَّبَعَ أَتَى مَنَافَتَهُ ۝﴾^۳

قرآن، کلام زیبایی الهی است؛ ﴿اللَّهُ زَلَّ أَحْسَنَ الْخَبِيثِ ۝﴾ هر که آن را فراروی خود قرار دهد او را به سوی بهشت کشاند و در دریای رحمت و فضل خدا وارد شده و به راه مستقیم، رهنمون شود؛

﴿فَأَمَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا بِاللَّهِ وَاعْتَصَمُوا بِهِ فَسَيُدْخِلُهُمْ فِي رَحْمَةٍ مِّنْهُ وَفَضْلٍ

وَيَهْدِيهِمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ۝﴾^۴

۱. ابراهیم/۱.

۲. نساء/۱۷۴.

۳. آل عمران/۱۳۸.

۴. مائده/۱۶.

۵. زمر/۲۳.

۶. نساء/۱۷۵.

در قرآن درمان بزرگترین دردهاست؛ درد کفر و نفاق و تباهی و گمراهی؛

﴿وَنَزَّلَ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ وَلَا يَزِيدُ الظَّالِمِينَ إِلَّا خَسَارًا﴾^۱

حقیقت قرآن بسیار ژرف و عمیق و بلند است.

﴿وَإِنَّهُ فِي أُولَىٰ الْكِتَابِ لَدَيْنَا لَعَلَىٰ حَكِيمٌ﴾^۲

اما برای فهم و پندپذیری آسان گشته است تا هر کس به قدر دانش و توان خویش در آن تدبر و اندیشه کرده و از دریای بیکران معارفش بهره گیرد.

﴿وَلَقَدْ سَرَّنا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِن مُّذَكِّرٍ﴾^۳

یکی از راه‌های برقراری انس دائمی با قرآن کریم و بهره‌مندی از آن، حفظ آیات نورانی آن است. چرا که حافظ قرآن برای حفظ آیات و تسلط بر آن، خود را مقید به مرور دایمی آیات آن می‌داند. این انس دایمی به مرور زمان باعث تسلط حافظ بر مفاهیم روشن‌گر و هدایت آفرین قرآن می‌گردد. بی تردید این عامل، لازم‌الاجرا و نخست برای سعادت است. از همین رو سخنان پیامبر اکرم ﷺ و اهل بیت پاک او علیهم‌السلام، اکند از سنارش و تشویق به حفظ قرآن است.

این نیاز، هم اکنون برای جامعه‌ی اسلامی ما بیش از پیش ضروری می‌نماید. چرا که در جهان امروز که دنیای غرب، در اثر اعراض از یاد خدا و شایستگی نسبت به دنیا و ظواهر آن، با تمام قوا تلاش دارد، افکار غلط و ناصحیح خود را از طریق انتشار رسانه‌ها با ابزارهای گوناگون همگانی کند، تنها کتاب اصیلی که برای هدایت و سعادت بشریت باقی ماند، قرآن کریم است.

از همین رو بارها در فرمایشات مقام عظمای ولایت حضرت آیت‌الله العظمی امام خامنه‌ای مدظله‌العالی، توسعه و ترویج انس با قرآن از طریق حفظ و تلاوت مستمر آن به عنوان یک استراتژی اثر بخش و نقش آفرین در مقابل تهاجمات فرهنگی غرب، مورد تأکید قرار گرفته است. ایشان در بیانات متعددی بر اهمیت حفظ و ترویج آن این گونه تأکید فرموده‌اند:

«من اطمینان دارم اگر حرکت قرآنی در کشور ما - که امروز بحمدالله رو به گسترش و موج‌برداری است - همین طور موج بردارد و گسترش پیدا کند، این کشور، این پرچم اسلام، این انقلاب و این نظام مقدس اسلامی، پایه‌هایش آن چنان مستحکم خواهد شد که هیچ قدرتی نه امروز و نه در آینده، نخواهد توانست اندک تزلزلی در آن به وجود آورد»^۴.

۱. اسراء/۸۲.

۲. زخرف/۴.

۳. قمر/۸۷.

۴. بیانات در دیدار نخبگان قرآنی (دانشجویان و دانش‌آموزان)، ۷۸/۸/۵.

«حفظ قرآن بسیار با ارزش است ... بر حفظ قرآن، همت گمارید»^۱.
 «مسأله‌ی حفظ را خیلی جدی بگیرید. متأسفانه ما و بچه‌هایمان، حفظ قرآن نداریم. بگذارید یک خُرده جلو برویم و در سطح کشور مسأله‌ی حفظ قرآن را گسترش بدهیم»^۲.
 «شما جوانان و نوجوانانی که قرآن را فرا می‌گیرید، این را بدانید که یک ذخیره‌ی مادام‌العمر برای اندیشیدن و فکر کردن را برای خودتان فراهم می‌کنید. این چیز بسیار با ارزشی است ... حضور قرآن در ذهن انسان، نعمت بسیار بزرگی است. فرق است بین کسی که برای مطلبی، بارها آیات قرآن و فهرست‌های قرآنی را جستجو می‌کند تا ببیند در این باره آیه‌ای وجود دارد یا نه، با آن کسی که آیات قرآن در ذهن اوست، قرآن در دل اوست، آیات قرآن جلوی چشم اوست؛ نگاه می‌کند، آنچه را که در هر بخشی از معارف اسلامی به آن نیاز دارد، از قرآن استنباط و استخراج می‌کند و موی آن را می‌کشد و تأمل می‌کند و از آن استفاده می‌برد. انس با قرآن در دوران کودکی و نوجوانی، تا دوران جوانی، یک نعمت بسیار بزرگ است. البته این مقدمه است؛ آشنایی با الفاظ و ظواهر قرآن، گام اول است؛ اما گام اول لازم! اگر دانش پژوهان دینی و قرآنی، این قدم را بر ندارند، قدمهای بعدی دشوار و گاه هم ناممکن خواهد شد»^۳.

مقام معظم رهبری در آخرین مصاحبه‌ی خویش از جامعه‌ی قرآنی کشور و مسئولین فرموده‌اند که ما باید در کشور حداقل ده میلیون حافظ قرآن داشته باشیم.^۴

با عنایت به فرمایشات امام و مقتدایمان، مؤسسه‌ی فرهنگی قرآن و عترت نورالثقلین، بر خود وظیفه دانست که گامی هر چند کوچک در راه تحقق نمایش ایشان و توسعه‌ی حفظ قرآن از طریق بازکاوی اصول و روش‌های حفظ، مرور و صیانت از محفوظات و شیوه‌های تدریس و کلاس‌داری آن به جامعه‌ی قرآنی بردارد.

نوشتار پیش رو، حاصل جلسات مستمری است که بیش از یک سال با حضور اساتید برجسته و پیش‌کسوتان عرصه‌ی حفظ قرآن کریم، در این مؤسسه تشکیل گرفته است.
 جلسات یادشده با حضور اساتید معظم شهریار پرهیزکار، حُجج اسلام، محمدرضا شهیدی پور، دکتر محمد حاج ابوالقاسم، سید مصطفی حسینی، سید ابوالفضل حکیمی و علی قاسمی برگزار گردید.

پس از جلسات سیاست‌گذاری مقرر گشت، پیش‌نویس مباحث توسط کارگروه تألیف، متشکل از

۱. سخنرانی در جمع اساتید و طلاب حوزه‌ی علمیه مشهد، ۱۳۶۷/۶/۱۰.

۲. بیانات در مراسم تودیع با قاریان قرآن: استاد شحات محمد انور و استاد محمد بسونی، ۱۳۶۹/۱۲/۱.

۳. بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی در دیدار جمعی از حافظان و قاریان قرآن نونهال و نوجوان کشور، ۱۳۸۰/۰۶/۲۸.

۴. دیدار با جمعی از قاریان و حافظان کشور، ۱۳۹۰/۵/۱۱.

حُجَّج اسلام دکتر محمد حاج ابوالقاسم، سید مصطفی حسینی و علی قاسمی به جلسه ارائه گشته و توسط اعضاء کارگروه مورد نقد و بررسی و نقض و ابرام علمی قرار گرفته و حاصل مباحث در قالب این نوشتار در اختیار جامعه‌ی قرآنی میهن اسلامی قرار گیرد.

اینگ که به توفیق خدای سبحان، مجموعه‌ی حاضر پس از انجام مراحل گوناگون حضور شما اساتید معظم و علاقه‌مندان به حفظ قرآن کریم تقدیم می‌گردد، امید است مورد توجه و استفاده‌ی شما قرار گیرد. اما از آنجا که هیچ کار بشری مصون از خطا نیست، صمیمانه در انتظار پیشنهادها و نظرات شما گرامیان خواهیم بود.

امید است این اثر ناچیز، مورد قبول خالق بی‌نیاز قرار گرفته و با نظر لطف و رحمت و عنایت خویش در رفع فقر و نیازمندی ما را در زمره‌ی بندگان صالح خویش محشور فرماید.

رئیس هیئت فرهنگی قرآن و عترت نورالثقلین

۱۳۹۰/۷/۲، مطابق ۲۵ شوال ۱۴۳۲

www.ketab.ir